

Anna Wileczek
WSPÓŁCZESNA POLSKA
MŁODOMOWA – KIERUNKI
ROZWOJU SEMANTYCZNEGO

Anna Wileczek
CONTEMPORARY POLISH
YOUTH SPEECH –
SEMANTIC DEVELOPMENTS

Abstract: The article presents the latest lexical tendencies in the language of contemporary Polish youth. The dominance of certain meanings has been analyzed on the basis of submissions to the Plebiscite for the Youth Word of the Year (2020). Therefore, the obtained data come from natural language users and are based on their linguistic awareness and intuition. On this basis, dominant semantic fields can be distinguished: people, interpersonal relationships, attitudes towards life, cultural preferences, etc. Linguistic creations from these areas are accompanied by expressiveness, humour and playing with language norms.

Keywords: youth speech, slang, lexis of the youth sociolect.

Wstęp

Jednym z najbardziej „wpływowych” wariantów języka współczesnego jest jego rejestr potoczny, uważany za „centrum stylowe współczesnej polszczyzny” (Bartmiński 1991) i rezerwuar narzędzi do zdroworoządkowej konceptualizacji rzeczywistości (Warchała 2003). Nic więc dziwnego, że w tym kontekście przedmiotem zainteresowań językoznawców jest także kod socjalny nastoletniej młodzieży, zwany *młodomową*.

Terminem *młodomowa* określa się zwykle sposób komunikacji młodych ludzi w sytuacjach nieoficjalnych, tj. poza językiem edukacji szkolnej i poza sytuacjami wymagającymi kodu ogólnego (stylu formalnego). Synonimicznie *młodomowa* określana jest także *biolektem młodzieżowym* inaczej *juwentolektem* (jeśli bierze się pod uwagę nastoletni wiek użytkowników), *socjolektem* (jeśli kładzie się akcent na więź społeczną młodzieży), a także *slangiem* (jeśli analizuje się niezwykle ekspresywny, kreatywny i ludyczny styl komunikacyjny) (Wileczek 2018). To wąskie rozumienie tegoż terminu. Można jednak wskazać na jego znacznie szerszą interpretację. Wówczas pojęcie *młodomowy* będzie obejmowało nie tylko język (ściślej: specyficzny zasób leksykalny) i reguły jego użycia w środowisku, ale również będzie się odnosiło do *wzorów mowy*, a więc strategii kulturowych towarzyszących nieoficjalnej komunikacji młodzieży. Aktywizowane w momencie tzw. *mówienia po młodzieżowemu* (Czarnecka 2000: 50) kulturowe konotacje młodości, takie jak: zabawa, humor, luz, kontestacja obowiązujących norm, skłonność do „szaleńcych” – ekstremalnych zachowań, służą jako narzędzie autoidentyfikacji i kreacji (Wileczek 2020). I to zarówno w spontanicznej komunikacji użytkowników, jak i w ramach medialno-literackich stylizacji. *Młodomowa* świetnie odpowiada bowiem na ponowoczesne „zapotrzebowania” kulturowe związane z kultem młodości, z apoteozą wolności jako możliwości wyboru spośród wielu ofert, z ludyczną i emocjonalną postawą wobec świata, z gromadzeniem ekstremalnych przeżyć. Niesie informację o życiowej aktywności, spontaniczności, otwartości, estetycznej kontestacji, z którą identyfikują się nie tylko adolescenti, ale także Ci, których można określić jako „młodych duchem”. Z tego powodu ten kod młodzieżowy i społeczny styl językowy stał się nie tylko najbardziej kreatywną odmianą współczesnego języka polskiego, ale także swoistym „kodem” ponowoczesności.

Zjawiska, o których będzie mowa w tym artykule są uniwersalne i odnoszą się do ponowoczesnej kultury nie tylko o polskich korzeniach. Tekst wykorzystuje jednak egzemplifikacje z zakresu języka polskiego. Szkicuje stan współczesnego języka młodzieżowego w aspekcie społeczno-kulturowym, odwołując się zarówno do baz da-

nych (plebiscyt Młodzieżowe Słowo Roku, baz leksykograficznych (Miejski.pl. Słownik slangu), jak i użyć dyskursywnych (przykłady z dyskursu potocznego). Wybór wskazanych źródeł jest podyktowany ich aktualnością. Podobnie jak w Niemczech i Czechach, tak i w Polsce ogromnym zainteresowaniem cieszy się plebiscyt Młodzieżowe Słowo Roku organizowany od pięciu lat przez Wydawnictwo Naukowe PWN we współpracy z językoznawcami badającymi język młodzieżowy (pisząca te słowa należy do kapituły konkursu). W roku 2019 przysłano drogą elektroniczną blisko 42 tys. zgłoszeń, w roku 2020 było to już 195 tys¹. Każdego roku plebiscyt generuje kilka tysięcy enuncjacji medialnych, a zwycięskie słowa stają się powszechnie znane, przenikają do dyskursu społecznego i komunikacji. Z kolei *Miejski.pl. Słownik slangu* to działający od 14 lat internetowy słownik slangu młodzieżowego, który rejestruje jednostki leksykalno-semantyczne oraz przykłady ich użycia na podstawie bezpośrednich zgłoszeń naturalnych użytkowników języka. Obecnie wskazany słownik zawiera 20563 hasła językowe oraz 26012 definicji. Materiał leksykalny, pochodzący ze wskazanych źródeł, wraz z jego definicyjnymi eksplikacjami i przykładami użycia, poddany analizie językowo-kulturowej może posłużyć do określenia głównych trendów w rozwoju leksykalnym współczesnej *młodomowy*.

Onimizacja

Wśród zauważalnych tendencji w najmłodszej polszczyźnie eksponowane są już nie tylko te związane ze standardami przechodzenia przez młodość (takimi jak: kontakt rówieśniczy, więź grupowa, identyfikacja subkulturowa) – jak należałoby się spodziewać – a także te, związane z funkcją pragmatyczną analizowanego rejestru językowego. Język potoczny doskonale diagnozuje zachowania społeczno-kulturowe, daje obraz interpretacji obserwowanej rzeczywistości i nakreśla emotywny do niej stosunek. Nie byłoby w tym niczego niezwykłego – wszak slangowe warianty języka od zawsze są ekspresywne – gdyby nie ekspansja neologizmów i neosemantyzmów onimicznych. Na pierwszym miejscu bowiem wśród liczby

¹ Za udostępnienie materiału dziękuję organizatorowi plebiscytu – Wydawnictwu Naukowemu PWN.

zgłoszeń w plebiscycie Młodzieżowe Słowo Roku (MSR 2020) znalazł się eponim *sasin* lub *jeden sasin* ‘ironiczne określenie jednostki finansowej odnoszącej się do kwoty wydanej przez polityka na wybory kopertowe w roku 2020 r., które ostatecznie się nie odbyły’ (ok. 41 tys. zgłoszeń), a na drugim – słowo *julka/ julki z Twittera* ‘drwiące określenie młodej, dobrze sytuowanej, progresywnej aktywistki’ (ok. 35 tys.), co daje w sumie około 25% wszystkich notyfikacji. Tym samym nazwisko znanego polityka oraz częste wśród nastolatków imię są wykorzystywane do prześmiewczej i stygmatyzującej krytyki.

Tendencja ta kontynuuje potoczną (slangową) skłonność do semantyzacji struktur o charakterze proprialnym, czego dowodem znane w polskim języku potocznym leksemy takie jak *janusz*, *grazyna*, *oskar*, *seba/ sebix*, *czesiek* itp. Ten modny model leksykalno-semantyczny jest oparty na schemacie metonimicznym. Nazwisko, imię lub nazwa przestają być bowiem znakiem indeksalnym (niesemantycznym), a stają się apelatywem odnoszącym się zwykle do syntetycznego i stereotypowego schematu pojęciowego: *X to stan umysłu* (por. Obserwatorium językowe PWN). Wówczas konotują treści apelatywne, wykorzystując metaforyczną przyległość do kontekstu kulturowego, politycznego lub społecznego.

Tę prawidłowość można zaobserwować także w innych neologizmach, w których wykładnikiem apelatywizacji jest nowy typ fleksyjności (Skudrzyk, Urban 2002). Przykładem mogą być czasowniki o semantyce asocjacyjnej: *chajzerować*, *górnikować*, *hajtować*, *(z) sasinić*, *spewuenić*, pochodzące od nazw własnych. Zawierają element oceny emotywnej, zazwyczaj negatywnej, osoby czy instytucji, odnosząc się jednocześnie do uogólnionych na tej podstawie postaw, zachowań czy prawidłowości. Wykorzystanie nazw własnych i neologizmów odimiennych w charakterze apelatywów do atrybuowania poznawczej i społecznej stereotypizacji jest więc dość powszechne w analizowanym stylu komunikacyjnym. „Młode słowa” pozwalają na waloryzujące uporządkowanie rzeczywistości społecznej, ale w dużej mierze według wzorców kofiguratywnych (równoległych) i z elementem ekspresywnym.

Relacje

Tendencja do bezpośredniej, agresywnej waloryzacji osób i ich zachowań wpisuje się w trend zaostrzającej się walki „na słowa”, która realizuje się także w wymiarze społecznym (walka płci). W dużym stopniu prawidłowość ta dotyczy osób, które „odstają” od wzorca grupowego, jak np. *alternatywka* ‘dziewczyna, która wyróżnia się ubiorem i poglądami’, *jesieniara* ‘egzaltowana miłośniczka jesieni’, *mirabelka* ‘użytkowniczka portalu Wykop.pl, czy *karyna* ‘patologiczna młoda kobieta’. W tym celu młodzi użytkownicy języka wykorzystują nie tylko typowe wzorce słowotwórcze, ale także stosują gry językowe czy ortograficzne, np. niepoprawny zapis: *maDka* ‘roszczeniowa młoda matka’ oraz *pOlka* ‘młoda, kobieta stawiająca się w centrum świata’. Trzeba też odnotować trend wznoszący w zakresie produkcji neologizmów z sufiksem *-ara*, które niegdyś służyły do seksistowskiej stygmatyzacji kobiet (*blachara* ‘sprzedajna materialistka’, *zmywara* ‘kura domowa’), a dziś są wykorzystywane jakąż drwiące określenia młodych kobiet zafascynowanych określoną dziedziną (np.: *goldeniara* ‘fanka brytyjskiego piosenkarza Harrego Style’a i jego singla Golden’, *malfoyara* ‘fanka Draco Malfoya – fikcyjnego bohatera z książki o Harrym Potterze’, *k-popiara* ‘fanki k-popu’, a także *rzepiara* ‘kobieta fotografująca się na tle łąnów rzepaku’, *koniara* ‘miłośniczka koni’, *winiara* ‘miłośniczka wina’).

Wśród określeń jednoznacznie waloryzujących mężczyzn znalazły się m.in. *incel*, *stulejarz*, *przegryw*, oraz wyrazy o konotacjach pozagenderowych, np. *szur* czy *foliarz* ‘zwolennik teorii spiskowych’. Wywodzący się z fabuł gier internetowych *impostor* zastąpił ogólnopolskiego ‘oszusta’, *atencjusz* zaś nazywa ‘osobę domagającą się nieustannej uwagi’, z kolei *kasztan* – to odmiana poczciwego *dzbana* ‘osobnika o niskiej inteligencji’. Dawny ‘adorator’ i ‘pantoflarz’ jest substytuowany przez przejętego z angielszczyzny *simpa* ‘określenie mężczyzny wykazującego służalczą postawę wobec płci przeciwnej’ oraz *białorycerza* ulegającego poprawności politycznej. Przeciwnieństwem *incela* jest *chad*, który wywołuje skrajne emocje, bo oznacza wprawdzie niezwykle przystojnego, dobrze zbudowanego chłopaka,

obiekt powszechnej adoracji, ale – tym samym – budzi zazdrość i politowanie wśród przedstawicieli pozostałej części manosfery.

Tendencja do ekspresywnego i waloryzującego określenia osób znajduje odzwierciedlenie nie tylko w społecznych antagonizmach międzypłciowych. W ten schemat wpisują się także reprezentacje werbalne z obszaru prefiguratywnego (Mead 2020). Dotyczy to choćby relacji młody – dorosły. Znane z przeszłości slangowe określenia przedstawicieli pokoleń zstępujących: *dziadów, jareckich, nietoperzy, starych, starszych, wapniaków* zostały zastąpione nowoczesnym i mniej trącącym *ageizmem* leksemem *boomer* – ‘przedstawiciel pokolenia *baby boom*, osoba starsza’. Dlatego też popularne potoczne powiedzenie *ok boomer* jawi się jako użyteczny pragmatycznie „stoper” konwersacji z dorosłym lub jako wyraz zażenowania określonymi zachowaniami oponenta (np. *japa boomer*). Neologizm *dziaders* rzadziej *dziadkers*, od którego autorstwa młodzież się odcina (por. definicja w: Miejski.pl), sygnuje już nie tyle wiek, co mentalne ograniczenie i tendencje paternistyczne.

Z podanych przykładów wynika, że w najmłodszej polszczyźnie zjawiska antagonizacji wykorzystywane są do budowania stereotypów poznawczych, przydatnych jako swoiste skrypty percepcyjne. Językowe efekty licznych interakcji, w które wchodzi młodzież, pokazują, że nie ma relacji i zachowań bez zakodowanych w nich – zwykle stygmatyzujących – znaczeń.

Kontakt

Tymczasem na drugim biegunie należy usytuować te realizacje, których uzasadnieniem jest fatyczność. Tendencja do podtrzymania kontaktu w ramach prestiżowej wspólnoty młodzieży (a szerzej – młodości) za pomocą – między innymi – specyficznego języka, ma swoje istotne uzasadnienie dla budowania tożsamości. Eksperymentowanie z językiem jest bezpieczną formą kanalizowania młodzieżowej kontestacji, daje poczucie sprawstwa czy zapewnia potrzebę odrębności, oraz cenioną przez młodzież językową autentyczność. Nic więc dziwnego, że w tym rejestrze notuje się liczne, nieustannie reprodukowane znaczniki kontaktu. Występują w aktach mowy związanych z powitaniem, pożegnaniem, podtrzymywaniem kontak-

tu lub jego przerwaniem, a także ripostowaniem. Są one także nośnikami wspólnotowego humoru. Znaczniki kontaktu typu: *elo, eluwina, elówa/ eluwa, siema, siemson, siemka, siemanko, nara, narka, narson*, są bardzo liczne i podlegają nieustannym modyfikacjom formalnym. Motywacją dla kreacji jest zwykle wrażenie „zużycia” słowa, które straciło swój ładunek ekspresyjności, a także moc fatyczną po upowszechnieniu w języku ogólnym.

Do takich poręcznych w kontekstach pragmatycznych innowacji można zaliczyć także neologizm wykrzyknikowy *naura/ nauuura/ naurra* (ok. 12,3 tys. zgłoszeń MSR 2020). Stanowi wariant współczesnego ‘na razie’. Ten przykład jest także ilustracją znamiennej cechy najmłodszej polszczyzny, jaką jest niearbitralność – labilność znaczeniowa. Jeśli przyjrzeć się kontekstom użycia, to *naura* – jako wykrzyknik apelatywny – może występować nie tylko w formie radosnego młodzieżowego pożegnania, ale także w formie „stopera” niechcianego kontaktu: *Powiedziałem, no i naura!*; *Naura z tobą. Z kolei humorystyczne zwroty do kolegi: byczku/ byczq/ byku* to nie tylko element komunikacyjnej fraternizacji i zaznaczenia sympatii, ale też przejaw aprobaty: *Oj tak, byczq (+1)*; *Jest dobrze byczq*; *Obczajamy byczku!*; *Oj, tak, tak, dobrze widzisz byczku*.

Inne formy, takie jak *yikes* (czyt. *jajks.*), czy *yś/ yyś* pełnią w społeczności młodych funkcję nowych sygnałów parajęzykowych, oddając całe spektrum emocji: zdziwienie, zdumienie, aprobatę, zażenowanie. Inaczej niż tak zwane *riposty*. Są to skonwencjonalizowane frazy, które wskazują na retoryczną zręczność rozmówcy w pojedynkach na słowa. Dlatego uważane są za *dissy/ disy* ‘repliki’ i *pociski* (por. slang. *pocisnąć* kogoś lub komuś – ‘dogadać, ośmieszyć’). Są wykorzystywane pragmatycznie do rozgrywania relacji z lekceważeniem reguł etykiety językowej, m.in. strategii szacunku do partnera rozmowy (Ozóg 2001: 77). Miejski.pl notuje ich ponad 600. Jedne konstytuują akty rozkazywania lub groźby, zagrażają więc więzi interpersonalnej, zrywając niesatysfakcjonujący kontakt np.: *bujaj się, faluj się, goń się leszczu, pal gumę/kapcia/wrotki, ryj się, sklej pieroga/kapcia/wary, spadówa*, inne zaś potęgują efekt deprecjacji

odbiorcy przez odebranie mu prawa do dobrego wizerunku i godności: *bujaj garba; chyba się z głupim przez ścianę macaleś; Chyba spis od ściany; Kij ci w szprychy; Kto cię wystrugał; Mama cię nie kocha; Nasikał ci ktoś kiedyś do oka?*

Inwektywna strategia komunikowania zapewne potęgowałaby efekt upokorzenia, poniżenia lub zastraszenia odbiorcy, gdyby nie konwencja „gry”, z której istnienia zdają sobie świetnie sprawę użytkownicy najmłodszej polszczyzny. Wchodzenie w tryb gry powoduje, że zarówno dominacja nad rozmówcą, jak i dotkliwość inwektywy zostają osłabione, a ekspresywne formuły są sprowadzane do użytecznych i zabawnych narzędzi retorycznych.

Nietrudno zatem zaobserwować, że ludyczność stała się ekspansywną praktyką w nieoficjalnym dyskursie młodzieży. Sprawność humorystycznego komentowania i ripostowania, szczególnie w przestrzeni kontaktu zapośredniczonego cyfrowo (por. Mistrzowie.org), należy do wykazu niezbędnych umiejętności uczestnictwa we współczesnej kulturze.

Filozofia xD

Ważną cechą *młodomowy* jest zaznaczanie ludycznego stosunku do rzeczywistości. Wszystko tu może być doprowadzone do wymiaru groteskowego i dezawuowane za pomocą śmiechu – jego symbolem jest *xD/ XD*, w wersji werbalnej *ikde* – ‘śmiech, żart, ironia’. *XD* młodzieżowe słowo roku 2017 – określa całe spektrum zjawisk charakterystycznych dla *homo ridens*. Popularność tego znaku wynika z jego pojemności znaczeniowej i funkcji pragmatycznej:

1. *Jeżeli odwrócimy to w poziomie, powstanie coś, jak emotikon, który aż zamyka oczy ze śmiechu. Używa się słowa XD zarówno w pisowni (kiedy coś nas bawi lub jest „cringowe” jako komentarz) lub w konwersacjach również, by coś skomentować. Młodzież studenci oraz osoby do 30 roku życia używają tego znaku, najczęściej influencerzy;*

2. *Prześmiewczy znak dodawany do wiadomości zmieniający nawet najbardziej poważną wiadomość w żartobliwą (MSR 2020, pis. oryg.).*

Co ciekawe, znak *xD*/*XD*, występujący najpierw w przestrzeni internetowej jako odpowiednik innego bardzo popularnego akronimu – *LOL* ‘ang. Laugh Out Loud – dużo śmiechu’, stał się także symbolem postawy wobec życia, określanej mianem *filozofia XD* lub inaczej *iksdeizmem* (zob. Metzen 2020)². Filozofia XD jest konceptualizowana w kontekście takiego sposobu przeżywania rzeczywistości, który wiąże się ze swobodnym, humorystycznym i trywializującym stosunkiem do zdarzeń, osób czy powinności. Manifestacją tej postawy jest dopisywanie – jak tłumaczy jeden z użytkowników – na końcu danej historii *xD* po to, aby podkreślić śmieszność tematu oraz luz, jaki odczuwamy mówiąc o nim” („Koziaar“: La Rambla). Podlega więc hiperbolizacji to, co w młodzieżowym odbiorze budzi radość i wprowadza w dobry nastrój. Świadczą o tym neologizmy w funkcji wykrzykników, zawołań czy znaczników ekscytacji, np. *essa*, *gaziura*, *kox*, *mamale*, występujące dość licznie w plebiscytowej bazie danych. Podobnie jak *es/ez/ ezz* od ang. easy ‘łatwo’ ewokują doznania przyjemne i pozytywne emocje (reduplikacja liter oddaje nasilenie określonej cechy). Są jednocześnie przykładem na rolę *konsensu* językowego (Sierocka 2003) w ustalaniu znaczeń. Tylko perspektywa społeczna – zanurzenie we wspólnocie fatycznej (kulturowo ukształtowanej praktyce interpersonalnej) daje prerogatywy do właściwej interpretacji znaczeniowej owych parajęzykowych „pomruków” (por. Malinowski 2000).

Podobnie zresztą dzieje się z ekonomicznymi strukturami, które w internetowej „mowie zapisanej” młodzieży wyewoluowały ze znaków ikonicznych, np. *UwU* ‘urocze, zachwycające’, *pog / pogchamp* ‘radość, entuzjazm’, *SKSKS* ‘emocjonalna reakcja oddająca śmiech głównie na portalu TiTok oraz Instagramie’ lub są efektem zabiegów akronimizacji: *POV* ‘ang. point of view – punkt widzenia’, *RIGCZ* ‘rozum i godność człowieka’, *JD* ‘wulgarny zwrot’ oraz ‘jest

² Twórca pojęcia – Sławomir Metzen – tak pisał o jego znaczeniu: „Odkąd zacząłem wyznawać filozofię XD, moje życie stało się spokojniejsze. (...) Kiedy spotykają mnie sytuacje stresowe, myślę sobie: XD i wszystko staje się prostsze. Naprawdę wszystkim polecam ten styl życia” (Metzen 2020).

dobrze', *F* 'szacunek; okazanie współczucia'³. Znaczenia ukonkretniają się więc we wspólnocie socjo-kognitywnej jako efekt żargonowej konwencjonalizacji, poza nią zaś są nieprecyzyjne.

Jedną z najbardziej rozpoznawalnych cech *młodowowy* jest ekspresywność. Badacze twierdzą, że rejestr młodzieżowy to *język plus-minus* (Chaciński 2014), który werbalizuje doświadczenia o maksymalnym nasyceniu emocjonalnym. Liczne wskaźniki subiektywnie waloryzujące rzeczywistość układają się w antagonizowane zestawienia tego, co 'światne, rewelacyjne, przyjemne', np. *baza, fest, git, giga luz, igła, jazdunia, masno, sztos, srogo*, oraz tego, co odbierane negatywnie: *cringe/krindź, żenuncja*, 'żenada, absurd', *fail, kaszana, masakra, przyyps/przypał, oro, skifa, zamula* 'negatywne, złe zdarzenie'. Młodzież nadal poszukuje określeń przeżywanych emocji, głównie tych skrajnych – które dla zabawy zyskują nowe formy słowotwórcze, m.in. za pomocą modnego formantu: *-ówa/ ówka/ -uwa/ -uwka* (*gitówa/ smakówa. krindźówa*), a przy zestawieniach z przysłówkiem *fest* ulegają dodatkowej hiperbolizacji, np. *smakówa fest*.

Jednym z cech dyskursu z udziałem młodzieży jest jego bezkompromisowa kakofemizacja przez ekspozycję wulgaryzmów (21 tys. zgłoszeń w ramach MSR 2020). Ich „dewulgaryzacja” postępowała od wielu lat. Nie przekraczały jednak granicy komunikacji nieoficjalnej. Zostały ostatecznie „odtabuizowane” po tym, jak trafiły na sztandary ulicznych protestów na jesieni 2020. Stały się także „zapleczem” do językowej kreacji. Dobrym tego przykładem jest trawestacja jednego z wulgaryzmów o podłożu politycznym w postaci ośmiu asterysków: ***** ***. Te z kolei posłużyły jako baza derywacyjna do innych realizacji językowych, takich jak: tytuły utworów muzycznych (*Osiem gwiazd*, Karol Krupiak), nazwy grup antysystemowych (*Ruch Ośmiu Gwiazd*), napisów koszulkowych (***** ***) CupSell.pl).

Sejsmograf językowy

Leksyka młodej polszczyzny oddaje żywe reakcje użytkowników języka na zjawiska nie tylko o lokalnym charakterze politycz-

³ Znak wywodzi się „z gry Call of Duty, gdzie aby oddać komuś hołd, należało wcisnąć klawisz F” (MSR 2020).

no-społecznym. Do kreacji językowej pobudzają także wydarzenia globalne, np. pandemia wirusa SARS-CoV-2. Efektem jej konceptualizacji są neologizmy takie jak: *korona*, *koronka*, *koronaświrus* czy *koronawajrus*, *koronaświrować*, których humorystyczny wydźwięk osłabia zagrożenie przed zarażeniem i towarzyszący mu strach. Wśród słownictwa pandemicznego można wskazać także określenia zdalnego nauczania jako instytucjonalnych konsekwencji pandemii (*być na zdalu*, *zdalka*), oraz zrostów z wyrazem *korona-*: *koronaferie*, *koronawakacje*, *koronatime*, *koronaparty*, *koronalia*. Z kolei od oficjalnej nazwy choroby: *covid-19* pochodzą mniej lub bardziej ekspresywne określenia osób: *covidian*, *cowidiot*, *covidiota*, *covidziarz*, *antycovidowiec*. Z tych przykładów wynika, że semantyka młodzieżowa notuje przede wszystkim efekty potocznej, zdroworozsądkowej konceptualizacji pandemii i reakcji na nią młodego pokolenia. Młodzi prowokacyjnie wykorzystują elementy czarnego humoru, zrównując sytuację obostrzeń i izolacji oraz braku zajęć w szkole ze świętem, świętowaniem, czasem wolnym.

Bogatym źródłem modnej leksyki jest kultura popularna, szczególnie ta zapośredniczona cyfrowo. Umasowienie subkulturowych stylów powoduje, że w obrębie wspólnoty młodych preferowana jest gra znakami kulturowymi i tworzywem językowym. Żywotnie są nadal wpływy hip-hopu z leksemami takimi jak *bankroll* ‘zwitek banknotów’, *chillwagon* ‘nazwa grupy muzycznej; świetnie, dobrze’, *halko* ‘wersja telefonicznego halo’, *patointeligencja* ‘trudna młodzież z tzw. dobrych domów’⁴, *szywno/szywniutko* ‘dobrze’ *zajawa* ‘za-interesowanie czymś, pasja’. Internet staje się miejscem tworzenia i ekspozycji kultury przez streamerów, youtuberów, influencerów, pranksterów urastających do rangi idoli i kreatorów młodzieżowej masowej wyobraźni. Ich popularność przekłada się także na asymilację kreowanych przez nich struktur językowych. Dla przykładu: internetowa *eluwina* (kolejna transformacja hip-hopowego *elo*) weszła do

⁴ Przedrostek *pato-* oznacza w *młodomowie* klasy zjawisk, osób lub zdarzeń pozostające poza głównym nurtem kultury i niemieszczące się w typowym obrazie świata, np.: *patobaza*, *patostreamer*, *patościeżka*, *patotrap*, *patowrażliwość* itp.

komunikacji nastolatków jako wariant powitania wymyślony przez youtubera Kacpra Blonsky’ego. Słowa takie jak *crusher*, *dzban*, *prestiżowy* oraz *naura*, *masny*, *mamale* ożywili kolejno: Kacper Blonky, Klocuch, Lord Kruszvil oraz BOXDEL. Ten ostatnim – występujący także w grupie muzycznej Masno Gang – zasłynął z tego, że jako źródło kreacji językowej wykorzystuje dialekt śląski. Efektem jego streamów jest popularność wyrazów i zwrotów takich jak: *grzibi/ gzibi/ ‘stopy’*, *jo cie chwyca* ‘deklaracja, zaskoczenie, zdziwienie’, *lecymy durs* ‘dalej’, *masno fest* ‘bardzo dobrze’.

Źródłem kreacji językowej w *młodomowie* może stać się każdy obszar kultury. Na przykład patetyczna fraza *rozum i godność człowieka*, która pojawiła się najpierw w jednej z past na portalu Religia.tv, dała początek popularnemu – najpierw w trollnecie – skrótowcowi *RiGCz/ RIGCZ/ rigcz*, który wkrótce zaczął funkcjonować jako znak dezaprobaty (*Człowieku, trochę RiGCzu!*; *Masz ty w sobie jakiś RiGCz?*), jako zarzut (*Bez RiGCz- u to chciałeś ogarnąć?*), a nawet wyraz podziwu (*Ten to ma dopiero RiGCz!*). Czasownik o czytelnych konotacjach religijnych *odjaniepawlać* (aluzja do memów z Janem Pawłem II) przyjął się w znaczeniu ‘wywoływać zamieszanie, robić, działać się, wyrabiać’ jako wyraz zdumienia czymś zachowaniem (*Co się tu odjaniepawla?; Co ty odjaniepawlasz?*).

Z kolei środowisko graczy komputerowych i użytkowników grup dyskusyjnych wprowadziło do szerszego „obiegu” słownictwo typu: *banować* ‘wykluczyć’, *czitować* ‘oszukiwać’, *skin* ‘wygląd’, *skille* ‘umiejętności, zdolności’. Z Internetu wywodzą się także m.in. *dawać okejkę* ‘aprobować’ *kampić* ‘czais się’, *lagować* ‘opóźniać’, *lajkować* ‘polubić’, *tryhardować* ‘ang. try hard ‘bardzo się starać’ *stonks* ‘profit’, *sus* ‘podejrzany’, *impostor* ‘oszust’, *noob* ‘osobnik o niewielkich umiejętnościach’, *OP/op* ‘osoba publikująca post’, *SANS GRANIE* ‘wieloznaczne nawiązanie do popularnej postaci z memu i fandomu’.

Korporacyjne, spolszczone słowo *czelendżować* (ang. challenge ‘wyzwanie, rzucić wyzwanie’) w wielu tekstach nastolatków zaczęło oznaczać po prostu ‘działanie’ i ‘dążenie do celu’ (*Czelen-*

dżujemy ten wynik?), a akronim *ASAP* ‘tak szybko jak to możliwe’ w niektórych środowiskach stał się synonimem wyrażenia *na szybkości*.

Warto zwrócić uwagę, że tworzywem językowym może być w analizowanym rejestrze zarówno język polski, jak i język angielski. Spolszczanie licznych zapożyczeń angielskich, ale też kreatywne ich transformowanie przebiega poza ogólnymi normami leksykalnej asymilacji. Gra i zabawa znakiem językowym jest prowadzona bowiem zarówno na poziomie treści, jak i formy. I tak zapożyczenie właściwe *chill out* ‘relaksować się, odpoczywać’ dało początek nowotworom takim jak *chill*, *chillera*, *chillax*, *chillować bombę*, które w systemie występują obok form całkowicie przyswojonych: *czill*, *czillera*, *czilaucik*, *cziloowa*, *czilować bombę* ‘beztroska, odpoczynek, świętowanie’. Przykładem ludycznego naśladowania obcej pisowni przy tworzeniu rodzimych neologizmów są realizacje takie jak: *byq/ byqu*, *beczoonia*, *dzięx*, *sbox*, *sorx*, *imi3* (ang. image), *kisski* (ang. kiss), *kanapkens* a także *leżing*, *włosing*, *śmieching*, *looz*, *looks*, *głooپی*, utworzone za pomocą cząsteczek, identyfikowanych jako pochodzące z języka angielskiego.

Obserwowana powyżej młodzieżowa zasada *mówić inaczej* wiąże się zatem z upodobaniem do ludycznego mieszania wielu porządków i stylów. Ponowoczesna zmienność, akcydentalność, kolekcjonowanie przeżyć i luźnych relacji przy wielości medialnych tożsamości sprzyja spontanicznej kreacji. Oznacza to wybór środków (tworzywa językowego) z wielu alternatywnych, ale równoprawnych przestrzeni według upodobania i mody w myśl hasła: *pick and mix* ‘wybieraj i mieszaj’ (Melosik 2013: 74). Nowe struktury są włączane w synonimiczne szeregi i wykorzystywane do „cieniowania” znaczeń.

Zakończenie

Reasumując, należy podkreślić, że kierunki rozwoju leksyki młodzieżowej zależą ściśle od kształtowanych kulturowo działań i zachowań ludzkich. To rusztowanie kulturowe daje oparcie nastoletnim manifestacjom językowym oraz wszelkim komunikacyjnym znacznikom emocji. Powoduje także, że w ramach kultury młodości możliwe są użycia kreatywne, niestandardowe, dynamicznie wzbo-

gacające system o derywacje, w których znaczenia ożywają dzięki intuicyjnie wyczuwanym przez uczestników komunikacji związkom między znakami. Komponenty konotacyjne, realizowane tekstualnie, jako istotne składniki treści wyrazów, stają się ważnym budulcem znaczeń. Umiejętność ich dekodowanie jest jednocześnie jednym z kryteriów przynależności do wspólnoty „SWOICH”.

Na uwagę zasługuje też znamienna „intermedialność” leksyki młodomowy. Odpowiada ona bowiem na potrzeby współczesnego pokolenia iGen, dla którego wirtualność i realność nie są odrębnymi obszarami, ale stanowią inny wymiar tej samej rzeczywistości, kultury i języka.

Wspomniane cechy współczesnego języka młodzieżowego czynią go podatnym na wszelkiego rodzaju stylizacje w dyskursie reklamowym i celebryckim (por. Wileczek 2020), wprowadzają bowiem tak cenną dla komercyjnych inicjatyw atmosferę młodzieżowego luzu, autentyczności i swobody⁵. Kierują tę odmianę języka w stronę popkulturowego *interdialektu*, opisującego funkcjonowanie człowieka w czasie wolnym, w relacji allocentrycznej, w całej intensywności „tu” i „teraz”.

BIBLIOGRAFIA

Awdiejew, Habrajska 2006: Awdiejew, A., Habrajska, G. *Wprowadzenie do gramatyki komunikacyjnej*. Tom 2. Łask: Oficyna Wydawnicza Leksem.

Bachtin 1970: Bachtin, M. *Problemy poetyki Dostojewskiego*. Warszawa.

Bartmiński 1991: Bartmiński, J. Styl potoczny jako centrum systemu stylowego języka. – W: Gajda S.(red.). *Synteza w stylistyce słowiańskiej*. Opole: Wyd. WSP, 33–47.

Belkot 2008: Belkot, A. Karnawalizacja jako pojęcie ludyczne. –W: *Homo Communicativus*. T. 2, 45–57.

⁵ Por. opis: *Nasze skarpetki polecają się na prezent dla osoby, która żyje w myśl filozofii XD bądź namiętnie używa XD w Internecie...* (Nad Wyraz.pl).

Czarnecka 2000: Czarnecka, M. *Uczniowska odmiana współczesnej polszczyzny w świadomości jej użytkowników*. Poznań: Wydawnictwo „WiS“.

Dijk 2003: Dijk van, A.T. Dyskurs polityczny i ideologia. –W: *Etnolingwistyka*. Nr 15, 7–28.

Fal 2014: Fal, M. *Korwin masakruje...”, czyli o politycznej karierze pewnego słowa*. – W: Na temat.pl < <https://natemat.pl/103155,korwin-masakruje-czyli-o-politycznej-karierze-pewnego-slowa#>> [dostęp: 08.02.2021].

Klimczyk 2008: Klimczyk W. *Erotyzm ponowoczesny*, Kraków: Universitas.

Malinowski 2000: Malinowski, B. Problem znaczenia w językach pierwotnych. – W: Pisarkowa, K. (red.) *Językoznawstwo Bronisława Malinowskiego*. T. 2, Kraków: Universitas.

Mead 2020: Mead, M. *Kultura i tożsamość. Studium dystansu międzypokoleniowego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Metzen 2020: Metzen, S. *Filozofia XD*, Wydawnictwo 3DOM.

Ożóg 2001: Ożóg, K. *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów: Stowarzyszenie „Fraza”.

Sierocka 2003: Sierocka, B. (red.), *Przełom komunikacyjny a filozoficzna idea konsensu*. Via communicandi I, Wrocław 2003.

Skowronek 2014: Skowronek, B. *Mediolingwistyka. Teoria. Metodologia. Idea*. – W: *Poscriptum Polonistyczne*. Nr 2 (14), 15–26.

Skudrzyk, Urban 2002: Skudrzyk, A. Urban K. *McDonaldyzacja, bigbrotheryzacja, czyli eponimy współczesne – norma ortograficzna i uzus*. –W: Synowiec, H. (red.). *W kręgu zagadnień dydaktyki języka i literatury polskiej: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Polańskiemu*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 258–263.

Warchala J. 2003: Warchala, J. *Kategoria potoczności w języku*. Wydawnictwo UŚ: Katowice.

Wileczek 2017: Wileczek, A. *Kidult (nie tylko) językowy*. – W: *Postscriptum Polonistyczne*. Nr 1, 179–196.

Wileczek 2018: Wileczek, A. *Kod młodości. Młodomowa w aspektach społeczno-kulturowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Wileczek 2020: Wileczek, A. *Kod młodości czy kod młodości? Społeczno-kulturowe aspekty „mediatyzacji” młodomowy*, – W: Hącia, A. Kłosińska, K. Zbróg, P. (red.). *Polszczyzna w dobie cyfryzacji*, Warszawa: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 169–186.

Źródła internetowe

Jeja.pl <<https://teksty.jeja.pl/332,twoja-stara.html>> [dostęp: 10.02.2021].

La Rambla <<https://www.fcbarca.com/la-rambla/dyskusja-8500066>> [dostęp: 10.02.2020].

MaX Humor.pl <https://maxhumor.pl/teksty/Twoj_Stary-85.html> [dostęp: 10.11.2020].

Miejski.pl: Miejski.pl. Słownik slangu <<https://www.miejski.pl/>> [dostęp: 03.01.2021].

Młodzieżowe Słowo Roku. Galeria <*Galerii: Młodzieżowe słowo roku*, <https://sjp.pwn.pl/ciekawostki/haslo/Janusz-janusz;5899758.html>, dostęp: 04.07.2017> [dostęp: 08.02.2020].

MSR 2020: Młodzieżowe Słowo Roku. Baza zgłoszeń. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Nad Wyraz <<https://nadwyraz.com/xd-skarpety>> [dostęp: 15.02.2021].

Obserwatorium Językowe UW 2020: Obserwatorium Językowe UW <<https://nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/to-stan-umyslu.html>> [dostęp: 30.01.2021].